

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมปัจจุบัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพัฒนาเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน แต่การพัฒนาดังกล่าวนี้มุ่งเน้นแต่ความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ มิได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงเป็นเหตุทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างสับสนและวุ่นวายซับซ้อน จนเกิดปัญหาในการดำรงชีวิตในสังคม ดังนั้นบุคคลจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการศึกษาที่ดี ซึ่งจะทำให้สามารถรู้เท่าทัน และปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา รัฐบาลมีแนวคิดในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยให้เกิดความสมดุล ระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมให้อยู่บนรากฐานของความเป็นไทย จึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาคนและคุณภาพของคน เพราะหากคนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพทั้งด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมแล้ว จะเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างพลังครอบครัว ชุมชนตลอดจนสังคม ส่งผลให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับสิ่งแวดล้อมและนานาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., หน้า 1 - 3) สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาคน ให้สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคมได้ คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยสอนคนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาศักยภาพที่เป็นขีดความสามารถที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ตลอดจนนำไปสู่การปรับตัวที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน จึงควรมุ่งไปที่การจัดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนที่มีคุณภาพนั้น หมายรวมถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจ ความคิด เจตคติ ความเชื่อจึงจะทำให้เป็นคนที่มีประสิทธิภาพ แอทกินสัน (Atkinson, 1989 อ้างมาจาก เสาวนีย์ บุญสูง, 2542, หน้า 1) กล่าวว่าประสิทธิภาพของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความรู้สึกรู้สีกและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง อันเป็นผลมาจาก การรับรู้ของตนที่มีต่อตนเองซึ่งสอดคล้องกับ พรรณี ช.เจนจิต (2530, หน้า 182) ที่กล่าวว่า ความเชื่อและความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับตนเองที่รวมกันเข้านี้จะเป็เครื่อง บังชีหรือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม

นั้น ๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่งความเชื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองนั้นก็คืออัตมโนทัศน์นั่นเอง
 อัตมโนทัศน์ จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมได้ตอบสนองสิ่งแวดล้อม ตามการรับรู้และความรู้สึกของตนเอง ทั้ง
 ทางบวกและทางลบ อัตมโนทัศน์เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์
 มี 2 ด้าน คือ ปัจจัยทางพันธุกรรมและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม (พรณี ช. เจนจิต, 2534, หน้า 205
 อ้างในสมศรี ฉัตรวัฒนา, 2534, หน้า 22) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัววางเงื่อนไข ให้บุคคลมี
 อัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่ออัตมโนทัศน์และพฤติกรรม คือครอบครัว
 โรงเรียนและสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญ ครอบครัวมี
 อิทธิพลต่อการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของเด็กมากที่สุด เพราะบ้านเป็นสังคมแรกที่เด็กเรียนรู้แบบ
 ต่างๆ เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับบ้านมากกว่าสังคมอื่นๆ ทุกอย่างที่ได้รับย่อมมีผลกระทบต่อ
 เด็ก การเอาใจใส่ดูแล การอบรมเลี้ยงดูรวมถึงความมุ่งหวังและเจตคติของ พ่อแม่ที่มีต่อตัวเด็ก ถ้า
 เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ และความสนใจ จะช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี สำหรับเด็กที่ปรับตัว
 ไม่ได้ เพราะอยู่กับพ่อแม่ที่มีอารมณ์ปฏิเสธ ขาดความรักความอบอุ่น มีความรู้สึกที่เกลียดชัง
 ตลอดจนความเข้มงวดกวดขันในพฤติกรรมของเด็ก โรงเรียน เป็นสถาบันที่สองรองจากบ้านในการ
 ให้การศึกษาอบรมสอนวิชาความรู้ต่างๆ นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นสถาบันที่มีหน้าที่อบรมศีลธรรม
 และวัฒนธรรมที่ดีให้แก่เด็ก สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ได้แก่ เพื่อน สื่อมวลชนต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ
 หนังสือพิมพ์ ต่างก็ล้วนมีอิทธิพลที่จะหล่อหลอมให้เด็กมีอัตมโนทัศน์ที่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาของ Raath (1974 อ้างมาจาก อภิชาติ ประสารศรี, 2534, หน้า 33) ที่ได้
 ทำการศึกษาความเกี่ยวพันของอัตมโนทัศน์ หรือมโนภาพแห่งตนในทางลบของเด็กนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษา ตอนปลาย ที่มีต่อพัฒนาการทางด้านสติปัญญา สังคม และบุคลิกภาพ ผลของ
 การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาพบว่า เด็กที่มีมโนภาพแห่งตนในทางลบมักจะมี
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและไม่สามารถใช้ศักยภาพทางสติปัญญาได้อย่างเต็มที่ พัฒนาการ
 ทางด้านสังคมพบว่าเด็กไม่สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นอย่างเป็นธรรมชาติได้ มีอารมณ์
 ความรู้สึกอ่อนไหว และมักคิดเสมอว่าบุคคลอื่นไม่ชอบตน ดังนั้นจึงปฏิเสธสังคมและหลีกเลี่ยงที่
 จะมีความเกี่ยวพันกับบุคคลอื่น พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพพบว่า เด็กจะมีการประเมินตนเองต่ำ
 ขาดการเคารพนับถือตนเองและกลัวความล้มเหลวมากที่สุด ดังนั้นเมื่อเด็กประสบกับความยุ่งยาก
 ใจ พวกเขาจะขาดความเชื่อมั่นในการเผชิญกับสิ่งที่ยุ่งยากนั้น เพราะเชื่อว่าตนไม่สามารถประสบ
 ผลสำเร็จ

ดังนั้นในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี และสารสนเทศต่าง ๆ ที่มีความเจริญก้าวหน้า และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นักเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นวัยที่มีความสำคัญมากวัยหนึ่ง ในด้านการปรับตัว เพราะเป็นช่วงเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นเป็นวัยที่ประสบปัญหาในด้านการปรับตัวมากกว่าวัยอื่น เป็นวัยที่อยู่ระหว่างการเตรียมตัวเพื่อเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีวุฒิภาวะทางเพศสมบูรณ์ เป็นระยะที่ทุกอย่างในร่างกายและจิตใจเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นวัยแห่งปัญหา มักเจ้าอารมณ์ มีความขัดแย้งในตัวเอง จึงมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและสภาพแวดล้อม มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นักเรียนบางคนก็ปรับตัวได้ดี มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตัวเองและต่อผู้อื่น อีกทั้งเป็นผู้ที่ยอมรับตัวเองและยอมรับผู้อื่นด้วย เรียกว่า เป็นผู้มีอัตมโนทัศน์ทางบวก แต่ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่มีความรู้สึกนึกคิดไม่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีปัญหาด้านการปรับตัว รวมทั้งปัญหาเกือบทุกๆ ด้านเป็นผู้ที่มีอัตมโนทัศน์ทางลบ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือ การไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ การไม่ทำงานที่ตนได้รับมอบหมาย การหนีเรียน การเข้าห้องเรียนช้า การแต่งกายผิดระเบียบ และมีนักเรียนที่ต้องลาออกจากโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาอันเนื่องมาจากการปรับตัว เข้ากับสังคมไม่ได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆ ทางด้านครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านพันธุกรรมว่ามีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการเกิดอัตมโนทัศน์ของนักเรียน และปัจจัยใดบ้างที่สามารถพยากรณ์อัตมโนทัศน์ของนักเรียน ซึ่งการศึกษาถึงปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญในการช่วยอธิบายได้ว่า การที่บุคคลมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันมีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง และพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักเรียนให้ดีขึ้น ด้วยการจัดสร้างและพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่ค้นพบว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอัตมโนทัศน์ของนักเรียน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าปัจจัยเหล่านี้สามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการทางการศึกษา และเป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เต็มศักยภาพ ตามปรัชญาของการจัดการศึกษา ให้เด็กนักเรียนเกิด อัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองในทางบวก อันจะนำไปสู่การมองเห็นคุณค่าในตัวเอง ค้นพบตัวเองยอมรับ ในความสามารถของตนเองได้อย่างถูกต้อง และเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์อัตมโนทัศน์จากปัจจัยด้าน ครอบครัว สิ่งแวดล้อม และ พันธุกรรม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในขอบเขตดังต่อไปนี้

1. กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2548

2. ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

- 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 2.1.1 ปัจจัยทางด้านครอบครัว

- 2.1.1.1 การอบรมเลี้ยงดู

- 2.1.1.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

- 2.1.2 ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม

- 2.1.2.1 การเข้าร่วมกิจกรรมภายในโรงเรียน

- 2.1.2.2 สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียน

- 2.1.2.3 บทบาทของครูผู้สอนที่มีต่อนักเรียน

- 2.1.2.4 ความสัมพันธ์กับเพื่อน

- 2.1.2.5 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน

- 2.1.3 ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม

- 2.1.3.1 ด้านร่างกาย

- 2.1.3.2 ด้านสติปัญญา

- 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ อัตมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จำแนกตามองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

- 2.2.1 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior)

- 2.2.2 องค์ประกอบด้านสติปัญญาและสถานภาพ (Intellectual and

Status)

2.2.3 องค์ประกอบด้านรูปร่างและคุณลักษณะ (Physical appearance and Attributes)

2.2.4 องค์ประกอบด้านความวิตกกังวล (Anxiety)

2.2.5 องค์ประกอบด้านความเป็นคนน่านิยม (Popularity)

2.2.6 องค์ประกอบด้านความสุขและความพอใจ (Happiness and Satisfaction)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อึดมโนทัศน์ หมายถึง การรับรู้ เจตคติ ความรู้สึก ความเข้าใจ การยอมรับและการประเมินเกี่ยวกับ ตนเอง ของแต่ละบุคคล สามารถวัดได้โดยใช้ แบบสอบถาม อึดมโนทัศน์ จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญาและสถานภาพ ด้านรูปร่างและคุณลักษณะ ด้านความวิตกกังวล ด้านความเป็นคนน่านิยม ด้านความสุขและความพอใจ

2. ปัจจัย หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อการมีอึดมโนทัศน์ของนักเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาปัจจัย 9 ด้าน คือ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมภายในโรงเรียน สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียน บทบาทของครูผู้สอน ที่มีต่อนักเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน ด้านร่างกาย และด้านสติปัญญา

3. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการสั่งสอนอบรม การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ปกครองที่มีต่อนักเรียน เพื่อก่อให้เกิดอึดมโนทัศน์

4. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง ความเกี่ยวข้องกับผูกพันรักใคร่ปรองดอง หรือขัดแย้งทางด้านอารมณ์ และสังคมนระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยแสดงออกทางพฤติกรรม

5. การเข้าร่วมกิจกรรมภายในโรงเรียน หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนของนักเรียน ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอึดมโนทัศน์

6. สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาอึดมโนทัศน์

7. บทบาทของครูผู้สอนที่มีต่อนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของครูผู้สอนทั้งในด้าน การสอนต่างๆ การฝึกฝนอบรม แนะนำสั่งสอนให้นักเรียนเกิดการพัฒนาอึดมโนทัศน์

8. ความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมการมีความสัมพันธ์มากน้อยกับเพื่อน และพฤติกรรมของเพื่อนในกลุ่มที่คบหา ที่ส่งผลต่อการเกิดอัตมโนทัศน์
9. การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน หมายถึง พฤติกรรมการรับข้อมูลข่าวสาร จาก สื่อมวลชนทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ต่างๆ ของนักเรียน ที่สามารถส่งผลต่อการเกิดอัตมโนทัศน์
10. ร่างกาย หมายถึง รูปร่างลักษณะของร่างกาย สุขภาพ ความแข็งแรงสมบูรณ์ของร่างกาย ความสามารถ และ ทักษะที่มีผลต่อการเกิดอัตมโนทัศน์
11. สถิติปัญญา หมายถึง สิ่งที่ยังบอกถึงความสามารถของตนเอง สามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดสติปัญญา
12. อัตมโนทัศน์ด้านพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้พฤติกรรมของตนเองที่แสดงในครอบครัว ในโรงเรียน และการรับรู้ตนเองจากการประเมินการกระทำของตนเอง
13. อัตมโนทัศน์ด้านสติปัญญาและสถานภาพ หมายถึง การรับรู้ตนเอง ด้านการเรียน ด้านสถานภาพ เมื่ออยู่ในครอบครัวและที่โรงเรียน
14. อัตมโนทัศน์ด้านรูปร่างและคุณลักษณะ หมายถึง การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับ รูปร่างหน้าตาความสามารถในการใช้วชิระ ความรู้สึกที่มีต่อลักษณะของตน
15. อัตมโนทัศน์ด้านความวิตกกังวล หมายถึง การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่กังวล ด้านสุขภาพการเรียน และสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น
16. อัตมโนทัศน์ด้านความเป็นคนน่านิยม หมายถึง การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับผู้อื่นได้ แสดงความนิยมชมชอบ
17. อัตมโนทัศน์ด้านความสุขความพึงพอใจ หมายถึง การรับรู้ตนเองเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสิ่งที่พึงพอใจ ประทับใจ ภาคภูมิใจและมีความสุขที่ได้รับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพในการวัดอ้อมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับบิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาอ้อมโนทัศน์ของนักเรียน
2. ได้สมการพยากรณ์ที่ใช้พยากรณ์อ้อมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับบิดา มารดา ครูอาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริมและพัฒนาอ้อมโนทัศน์ของนักเรียน
3. ทำให้ทราบปัจจัยทางด้านครอบครัว สิ่งแวดล้อมและพันธุกรรม ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับอ้อมโนทัศน์ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน ได้เห็นถึงความสำคัญและพัฒนาปัจจัยด้านต่างๆ ให้เอื้อต่อการส่งเสริมอ้อมโนทัศน์
4. ได้ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง และพัฒนาอ้อมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
5. ได้ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการประสานความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน โรงเรียน และสังคมในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาอ้อมโนทัศน์ของนักเรียน
6. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเพื่อหาคำประกอบอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับอ้อมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักวิจัยที่สนใจจะศึกษาต่อไป